

Fortsatt stöd i genomförande av nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSSTÖD

Slutrapport 2023
AD 2022-1851

Innehåll

Sammanfattning	4
Bakgrund	5
Tillvägagångssätt	6
Genomförda aktiviteter 2022	6
Målområde 1 - ett kunskapsbaserat arbetssätt	6
Webben och nyhetsbrev.....	6
Aktuella kunskapsstöd	6
Översikt av program och metoder för föräldraskapsstöd.....	7
Referensgrupp forskare	7
Webbinarier riktade till aktörer inom civil sektor	7
Föredragit strategin.....	8
Nätverk	8
Målområde 2 - ett tillgängligt stöd	9
Kunskapsstöd om att leva med kognitiva svårigheter och psykisk ohälsa.....	9
Föräldraskapsstödsprogram till föräldrar med utländsk bakgrund	10
Föräldrainformation för asylsökande	10
Nationellt hälsoprogram för barn och unga	10
Målområde 3 - en stödjande organisation	10
Uppföljning och utveckling av indikatorer	10
Slutsatser och tankar framledes	12
Strategins betydelse nu och hittills	12
Fortsättningen	12

Sammanfattning

År 2018 beslutade regeringen om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) fick i uppdrag att stödja genomförandet och följa upp strategin. I april 2022 slutredovisade MFoF arbetet som genomförts till och med 2021. Regeringen beslutade vidare att förlänga strategin under 2022. Denna rapport av uppdraget kan ses som ett komplement till den förra slutrapporteringen. Den omfattar därför enbart de initiativ och prioriteringar som MFoF ansett angelägna att genomföra och uppnå under 2022 utifrån strategins mål och inriktningar. Med utgångspunkt i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd har arbetet med regeringsuppdraget fortsatt haft som mål att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Föräldraskapet är avgörande för barnens uppväxt och föräldraskapsstödet kan stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn och stärka föräldrars relation till varandra och/eller deras sociala nätverk.

Arbetet under 2022 har tagit fasta på de tre målområdena som finns i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd: 1) **ett kunskapsbaserat arbetssätt**, 2) **ett tillgängligt stöd** och 3) **en stödjande organisation** och har genomstrukturerats av strategins tre perspektiv: barnets rättigheter, jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa. MFoF har även följt upp föräldraskapsstödet och strategins målsättning och målområden med hänsyn till det tidigare uppdraget att utveckla indikatorer. Uppdraget har genomförts i nära dialog med länsstyrelserna samt i samverkan med övriga relevanta myndigheter och aktörer.

Mål 1. MFoF har tillgängliggjort aktuell information och evidensbaserade fakta på myndighetens webbplats och i fyra nyhetsbrev. Med stöd av en forskare har effekter hos 30 föräldraskapsstödsprogram värderats för att lokala och regionala aktörer ska få indikationer på hur mycket etablerad forskning som finns för varje program, och för att utifrån detta kunna göra informerade val. Arbetet har återigen synliggjort problematiken med att vissa evidensbaserade program saknar någon som är ansvarig för förvaltning och spridning i Sverige. MFoF har föreläst vid ett tiotal nationella konferenser inom området föräldraskapsstöd för att sprida strategin.

Mål 2. MFoF har bidragit med resurs- och spridningsstöd till ett nytt kunskapsstöd, Förstå familjen, om att leva med kognitiva svårigheter i familjen. Stödet riktar sig till yrkesverksamma som träffar småbarnsföräldrar och blivande föräldrar under graviditeten. Materialet har tagits fram av Kunskapscentrum för jämlik vård i Västra Götaland. MFoF har även bidragit med finansiering till Bris i syfte att säkerställa deras fortsatta nationella arbete med att sprida och tillgängliggöra programmet Föräldraskap i Sverige. Programmet är anpassat till målgruppen utrikesfödda föräldrar och framtaget och ägt av Stockholm stad/Länsstyrelsen.

Mål 3. MFoF har gjort en intensiv satsning på att sprida de stöd som myndigheten tagit fram i sju steg för att bygga ett hållbart föräldraskapsstöd och en checklista för att etablera en stödjande organisation. För att kunna sprida dessa metodstöd till fler beslutsfattare och strateger har myndigheten under året deltagit på bland annat 17 länsträffar samt träffat representanter från kommuner, länsstyrelser och i viss mån civil sektor. MFoF har även spelat in ett webinarium till kommunerna som haft 1825 unika besökare.

Uppföljning och indikatorer. En genomgång av befintliga mått och indikatorer visar att de är bristfälliga och effektmätning av föräldraskapsstöd saknas helt, vilket också lyfts i debatten om effekten av exempelvis brottsförebyggande insatser bland unga. Indikatorer, kvalitetsmätning och uppföljning är en webbsida som MFoF uppdaterat med ett ramverk för uppföljning av föräldraskapsstöd, förslag på olika former av mått samt befintliga nationella och regionala indikatorer. Vid uppföljning av indikatorerna framgår det att deltagandet i föräldraskapsstöd i grupp särskilt försämrats över tid inom mödra- och barnhälsovården samt tillgången till dito inom kommunen/socialtjänsten, vilket eskalerade under pandemin, eftersom fysiska träffar i stor utsträckning utgick.

MFoF välkomnar en ny nationell strategi som kan möjliggöra och underlätta det fortsatta arbetet med föräldraskapsstöd lokalt, regionalt och nationellt. Det finns dock utmaningar. Viktigast av allt är att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd, vilket är en än svårare uppgift efter pandemin. Dessutom behöver kommuner och regioner systematisera sitt arbete för att det ska bli hållbart, jämlikt och jämställt. Myndigheten ser positivt på de nya statsbidragen som kan driva på utvecklingen av föräldraskapsstöd i rätt riktning.

Bakgrund

MFoF har haft uppdraget att stödja och genomföra den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd i cirka fyra år. Den dåvarande regeringen beslutade om en nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd 30 augusti 2018.¹ I april 2022 slutredovisade MFoF de initiativ som tagits och det arbete som genomförts fram till och med 31 december 2021.² Regeringen beslutade 22 december 2021 att ge MFoF i uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd även under valåret 2022. I detta uppdrag ingick också att MFoF skulle följa upp föräldraskapsstödet, strategins målsättning och målområden.³ Eftersom denna slutrapport till största del avgränsats till sådant som genomförts under 2022 hänvisar vi delvis till den förra slutrapporteringen från april 2022 som är mer omfattande och innehåller uppföljning av föräldraskapsstödet och strategins målsättning och målområden.²

Utifrån den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd har arbetet med regeringsuppdraget under 2022 fortsatt haft som mål att alla föräldrar ska erbjudas föräldraskapsstöd under barnets hela uppväxt. Samhället har här en viktig roll att ge stöd i föräldraskapet så att alla barn ges förutsättningar till trygga och goda uppväxtvillkor, eftersom en god relation mellan föräldrar och barn är en avgörande skyddsfaktor för barn och unga. Föräldraskapsstödet handlar om att stärka föräldraförmågan och relationen mellan förälder och barn, att ge föräldrar kunskap om barnets rättigheter, hälsa och utveckling, men också att stärka föräldrars relation till varandra och/eller deras sociala nätverk. En bred preventionsbas i arbetet med stöd till föräldrar som bygger på gemensamma risk- och skyddsfaktorer är viktig, eftersom den har påverkan på flera olika områden, såsom brott, våld, utanförskap, ANDTS-missbruk och psykisk ohälsa.

Universella föräldraskapsstödsprogram som syftar till att stärka skyddsfaktorer kan förbättra barnets sociala och emotionella förmåga under barnets första tre år. Program som syftar till att minska riskfaktorer kan förebygga utagerande problem på både universell och selektiv nivå samt minska på indikerad nivå och därmed bidra till ett positivt samspel i familjen med mindre bråk och konflikter. För barn i åldrarna 6–11 år med betydande problem eller beteendediagnoser och med hög risk för fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott är rekommendationen att föräldrarna bör erbjudas indikerade beteendebaserade föräldraskapsstödsprogram som stärker föräldra-barnrelationen och föräldrarnas uppfostringsstrategier. Hälsoekonomiska studier visar att insatser till föräldrar sannolikt innebär en kostnadseffektiv användning av samhälleliga resurser, särskilt när det handlar om att förebygga barns beteendeproblem.⁴

1 [Uppdrag att stödja genomförandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd](#) (Hämtad 2023-01-09)

2 [Slutredovisning Nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-05)

3 [Regleringsbrev 2022 Myndighet Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd](#) (Hämtad 2023-01-09)

4 [Effekter av föräldraskapsstöd - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

Tillvägagångssätt

Arbetet med regeringsuppdraget under 2022 har grundat sig i de tre målområdena som finns i den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd: 1) **ett kunskapsbaserat arbetssätt**, 2) **ett tillgängligt stöd** och 3) **en stödjande organisation**. MFoF har särskilt fokuserat på det tredje området. Arbetet har också liksom tidigare genomsyrats av strategins tre perspektiv: barnets rättigheter, jämställt föräldraskap samt jämlikhet i hälsa.

I denna slutrapport har myndigheten uppmärksammat det ursprungliga uppdraget att ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa upp och se utvecklingen över tid i förhållande till målsättningar inom föräldraskapsstöd.⁵ Uppdraget med den nationella strategin har genomförts i nära dialog med länsstyrelserna samt i samverkan med övriga relevanta myndigheter och övriga aktörer inom området föräldraskapsstöd eller närliggande områden.

Genomförda aktiviteter 2022

I följande text beskrivs de initiativ myndigheten har tagit och som bedömts vara mest angelägna för att uppnå strategins mål och inriktning under 2022.

Målområde 1 - ett kunskapsbaserat arbetssätt

Webben och nyhetsbrev

MFoF:s webbplats är numera en uppskattad nationell källa till kunskap, information och material om föräldraskapsstöd för yrkesverksamma och beslutsfattare. Den utgår från den nationella strategin och dess målområden och perspektiv, visar på effekter av föräldraskapsstöd samt beskriver målgrupper och arenor för föräldraskapsstöd. Webbplatsen inrymmer också andra regeringsuppdrag inom området. MFoF har under året producerat fyra nyhetsbrev med fokus på föräldraskapsstöd för att sprida nya verktyg, filmer, konferenser och kunskapsstöd till cirka 700 prenumeranter.

Aktuella kunskapsstöd

MFoF har under året tillgängliggjort aktuell forskning om föräldraskapsstöd från bland annat SBU och Socialstyrelsen under **Effekter av föräldraskapsstöd** på myndighetens webbplats.⁶ Under 2022 har MFoF sett en positiv utveckling inom forskningsområdet föräldraskapsstöd med två nya systematiska översikter från slutet av 2021 och en från 2022. Den senare från SBU drar slutsatsen att universella föräldraskapsstödsprogram under barnets första tre år ger barnen förbättrad social och emotionell kompetens.⁷ De första två drar dels slutsatsen att utagerande problem kan förebyggas på universell och selektiv nivå och minskas på indikerad nivå med föräldraskapsstödsprogram (SBU)⁸, dels att normbrytande beteende minskar med beteendebaserade föräldraskapsstödsprogram (Socialstyrelsen).⁹

Socialstyrelsen kom i slutet av 2022 ut med ett nytt nationellt kunskapsstöd med två rekommendationer gällande föräldraskapsstöd i grupp: Hälso- och sjukvården **bör** erbjuda: 1) gravida och partner eller medförälder föräldraskapsstödjande insatser i mindre grupper tillsammans med andra blivande föräldrar och 2) hälso- och sjuk-

5 [Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd](#) (Hämtad 2022-03-14)

6 [Effekter av föräldraskapsstöd - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

7 [Främjande av psykiskt välbefinnande hos barn och ungdomar \(sbu.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

8 [Program för att förebygga psykisk ohälsa hos barn \(sbu.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

9 [Insatser för att motverka fortsatt normbrytande beteende och återfall i brott \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

vårdspersonal som ska leda föräldraskapsstöd i grupp grundläggande utbildning, handledning och fortbildning i pedagogik och metodik för att leda grupperna.¹⁰

Samtliga nämnda kunskapsstöd visar på vikten av att föräldraskapsstöd inte bara ges individuellt, utan även i grupp. Detta kräver tid för planering och genomförande samt kompetensutveckling hos all berörd personal. MFoF är bekymrade över att se en nedmontering av föräldraskapsstöd i mindre grupper från graviditetstiden upp genom åldrarna. Detta innebär att föräldrarna riskerar att gå miste om viktiga sociala nätverk under barnets uppväxt som stärker föräldraförmågan.

Översikt av program och metoder för föräldraskapsstöd

Under 2022 har innehåll på webbsidan **Översikt av program och metoder för föräldraskapsstöd**¹¹ uppdaterats efter kontakt med ägare, förvaltare eller programansvariga för befintliga 30 program. Utredare vid MFoF har tagit fram underlagen, medan en forskare inom föräldraskapsstöd vid Karolinska Institutet bidragit med extern expertis och granskning. Syftet med översikten är att lokala och regionala aktörer ska få indikationer på hur mycket etablerad forskning som finns för varje program, och för att utifrån detta kunna göra informerade val, också utifrån vad som passar för deras målgrupper och i deras organisation. Förutom nya kriterier för att värdera programmets effekter har sökfunktionaliteten uppdaterats. Arbetet med översikten av program och metoder har återigen synliggjort problematiken med att det finns evidensbaserade föräldraskapsstödsprogram i och utanför Sverige som inte används, på grund av att programmen saknar någon som har ansvar för förvaltning och spridning nationellt. MFoF har tidigare initierat ett nationellt utvecklingsarbete kring förvaltning av föräldraskapsstöd, vilket även berör brottsförebyggande föräldraskapsstöd. Förvaltningsfrågan är central och komplex och trots myndighetsövergripande dialog och samverkan i frågan har den förblivit olöst.¹²

Referensgrupp forskare

MFoF:s referensgrupp, bestående av åtta forskare vid sju olika lärosäten och Länsstyrelsens samordnare inom föräldraskapsstöd, har träffats två gånger under 2022 och diskuterat aktuella uppdrag. Referensgruppen bidrar med ökad kunskap inom forskningsfältet och ett utökat kontaktnät.

Webbinarier riktade till aktörer inom civil sektor

MFoF har under året byggt upp ett nytt nätverk av civila aktörer som bjuds in till regelbundna nätverksträffar. Nätverket består av aktörer med särskild kompetens och breda plattformar för spridning till fler aktörer och föräldrar. Under 2022 har nätverket tillsammans planerat för två webinarier som sänts under hösten med rubrikerna: **Good enough i föräldraskapet** och **Hur är jag en engagerad förälder?** Det ökade intresset för föräldraskapsstöd framgår tydligt vid uppföljning av det årliga deltagandet vid MFoF:s webinarier riktade till målgruppen, som ökat från 15 deltagare år 2020 till strax över 1000 deltagare år 2022. Det ökande deltagandet vid MFoF:s webinarier visar att myndighetens arbete är relevant även för den civila sektorns aktörer, vars arbete utgör en viktig samhällsinsats för föräldrar och barn.

10 [Graviditet, förlossning och tiden efter \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2023-01-17)

11 [Program och metoder för föräldraskapsstöd \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

12 [Slutredovisning Nationell strategi för ett stärkt föräldraskapsstöd \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-05)

Föredragit strategin

Under året har MFoF varit inbjudna och föreläst på tio nationella konferenser, regionala utbildningsdagar och större möten i huvudsakligt syfte att sprida strategin, ibland tillsammans med andra närliggande uppdrag inom föräldraskapsstöd, se nedan. MFoF har även föreläst på ytterligare ett totalt konferenser och möten med fokus på brottsförebyggande föräldraskapsstöd med strategin som plattform för arbetet, men de presenteras ej här. På grund av den omställning som pandemin innebar är det svårt att jämföra siffror för åren 2020-2022, men myndigheten märker ett ökat intresse för och behov av MFoF:s kunskaper. Bland årets föreläsningstillfällen märks särskilt:

1. Den nationella konferensen **Värna våra yngsta**, som anordnades av Folkhälsomyndigheten, Linnéuniversitetet, Nationellt kompetenscentrum anhöriga (Nka) och Socialstyrelsen.
2. Digital konferens **Föräldraskapsstöd**, som anordnades av Stiftelsen mot alkohol- och narkotikamissbruk (RFMA).
3. Ett seminarium som arrangerades av SKR: **Ett förstärkt barnrättsperspektiv inom familjerätt/familjehemsvård – Vad innebär det i teori och praktik?**
4. **Möte inom Nationella arbetsgruppen för Barnhälsovård** (NAG-BHV).
5. **Mötesforum inom BHV**, som anordnades av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).
6. En heldagskonferens om hur muslimska föreningar och eldsjälar tillsammans med offentliga aktörer kan förebygga hedersrelaterat våld och förtryck: **Inget tvång i religionen!** Anordnades av Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) i samarbete med Islamiska Shiasamfundet i Sverige.
7. En nationell spridningskonferens: **BarnSäkert**, som arrangerades av forskargruppen REACH vid Institutionen för kvinnors och barns hälsa, Uppsala universitet i samarbete med Stiftelsen Allmänna Barnhuset och World Childhood Foundation.
8. Bräcke diakonis projekt TrUSt:s (Trygghet Ur Stöd) inspirationskonferens: **Att stärka föräldrar med psykisk ohälsa eller NPF** som anordnades av Bräcke diakoni, NSPH Västra Götaland och Göteborg.
9. Nationell familjecentralskonferens: **Agenda 2030 - en likvärdig start i livet**. Anordnades av Föreningen för familjecentralers främjande (FFFF) i samarbete med Malmö stad och Region Skåne.
10. Den nordiska konferensen: **The first 1000 days in the Nordic countries: supporting a healthy start in life**. Konferensen avslutade ett treårigt samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna som inleddes 2019 som ett av Islands projekt för ordförandeskapet i nordiska ministerrådet.

Nätverk

Myndigheten har, efter inbjudan till nätverk och möten med beslutsfattare och andra aktörer, deltagit ett antal gånger för att informera om föräldraskapsstöd, exempelvis Socialchefsdagarna och Beredningen för socialpolitik och individomsorg. Det utökade generella stadsbidraget för att möjliggöra ökad tillgång till föräldraskapsstödsprogram i kommunerna är sannolikt en faktor som bidragit till det ökade intresset tillsammans med de vålds- och brottsförebyggande uppdragen.

MFoF har under året kontinuerligt samverkat med olika relevanta myndigheter och aktörer, däribland länsstyrelserna. Två gånger under året har länsstyrelsernas regionala samordnare och MFoF träffats nationellt för att utbyta erfarenheter och ta del av aktuell kunskap inom området. Länsstyrelsernas nationella samordnare har haft kontinuerliga avstämningar med MFoF och utbytt information, kunskap samt planerat för gemensamma aktiviteter och träffar. Två dialoger kring stödjandet av den nationella strategin för ett stärkt föräldraskapsstöd och det fortsatta arbetet på nationell och regional nivå har hållits med beslutsfattare inom MFoF och länsstyrelserna.

MFoF har deltagit i det nordiska nätverket Nordic Data Preventions årliga möte tillsammans med andra nordiska myndigheter som tillhandahåller öppna kunskapsplattformar på webben, såsom Kasvun tuki i Finland, Ungsinn i

Norge, Metodguiden i Sverige (Socialstyrelsen) och Vidensportalen i Danmark. Syftet har varit att utbyta erfarenheter och utveckla arbetet med insatser och utvärderingar av förebyggande insatser till barn och unga. MFoF har även deltagit i nätverket Connected Children som utgår från Linnéuniversitetet. Projektet pågår till 2027 och fokuserar på praktiska forskning om tidiga och samordnade insatser kring barn och unga i svåra livssituationer. Syftet är att utveckla en kunskapsbaserad prevention samt att förstärka främjande insatser för barn och unga generellt.

Under året har MFoF deltagit i Folkhälsomyndighetens myndighetsnätverk, utifrån den nya **ANDTS-strategin**. MFoF har även fört löpande dialog med Folkhälsomyndigheten och Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN). MFoF har deltagit i Länsstyrelsens nätverk inom mödra- och barnhälsovård med särskilt fokus på ANDTS för att identifiera behov och utvecklingsmöjligheter. En viktig aspekt har varit att utveckla hälsosamtal med båda föräldrarna för att upptäcka risk- och missbruk. Vidare har dialog förts om att stärka fokuset på barn som anhöriga när en förälder hamnar i risk- eller missbruk.

MFoF har haft regelbundna möten med representanter från familjecentraler via den **nationella föreningen för familjecentralers främjande** (FFFF)¹³, där MFoF presenterat det löpande arbetet med indikatorutveckling och deltagit i planeringen av 2023 års nationella konferens. MFoF har under året medverkat i Socialstyrelsens samrådsmöten, då Socialstyrelsen har i uppdrag av regeringen att genomföra en pilotverksamhet för barnhälsovården som omfattar det utökade hembesöksprogrammet **Tillsammans för en trygg start**. Programmet ska bidra till att stärka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa för barn i socioekonomiskt utsatta områden, med slutrapportering 2026. MFoF har även deltagit i nätverksträff om utvärdering av utökade hembesök som representant för myndigheter och organisationer med intresse för frågan tillsammans med bland andra SKR.

Den nationella samordningen för Agenda 2030 har samlat ett antal nationella myndigheter för att utforma en pilotmodell som ska testas i ett antal kommuner och regioner under 2023. Det övergripande målet för modellen är att med utgångspunkt i kommunernas behov samordna nationella myndigheters kunskap, metod- och processtöd samt bidrag som riktar sig till kommuner i syfte att medverka till att barn och unga klarar skolan. Under 2022 har MFoF deltagit i kommundialoger i de fem pilotregioner som deltar i arbetet. Dessa dialoger har sedan utmynnat i en modell för hur nationell samordning ska bidra till kommunernas arbete för att möjliggöra att barn och unga klarar skolan.

Målområde 2 - ett tillgängligt stöd

Under året har MFoF särskilt fokuserat på att stödja andra aktörers arbete med att uppdatera kunskap till yrkesverksamma om kompenserande föräldraskapsstödsinsatser till föräldrar med särskilda behov. Sådana behov kan innefatta kognitiva nedsättningar, psykisk ohälsa eller föräldrar som har utländsk bakgrund.

För föräldrar med kognitiva nedsättningar och psykisk ohälsa har MFoF identifierat att det saknas tillgång till riktade föräldrastödsinsatser som kan ges så länge föräldern behöver det. Bistånd som ges enligt Socialtjänstlagens 4 kap. 2 § är tidsbegränsade och det finns en inbyggd förväntan om att biståndet ska leda till en utveckling av individens förmågor. För en förälder med kognitiva svårigheter eller en långvarig psykisk ohälsa finns många gånger ett behov av kompensatoriska biståndsinsatser genom hela barnets uppväxt.

Kunskapsstöd om att leva med kognitiva svårigheter och psykisk ohälsa

Förstå familjen är ett nytt kunskapsstöd som handlar om att möta föräldrar som lever med olika kognitiva svårigheter.¹⁴ Utbildningsmaterialet riktar sig till yrkesverksamma som träffar blivande föräldrar under graviditeten samt föräldrar som har barn upp till sex år. Utbildningsmaterialet har tagits fram av **Kunskapscentrum för jämlik vård** i Västra Götaland med resurstöd och nationell spridningshjälp från Länsstyrelsen, Myndigheten för delaktighet och MFoF.

13 [Familjecentraler](#) (Hämtad 2023-01-13)

14 [Föräldrar och barn med funktionsnedsättning \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

Bräcke diakonis projekt TrUST (Trygghet Ur Stöd) har producerat en film om **Vikten av föräldraskapsstöd** tillsammans med MFoF, om föräldraskapsstöd till målgruppen föräldrar med kognitiva svårigheter och psykisk ohälsa.¹⁵

Föräldraskapsstödsprogram till föräldrar med utländsk bakgrund

Tillsammans med länsstyrelserna har MFoF kommit till slutsatsen att **Föräldraskap i Sverige (FoS)**¹⁶ idag utgör det enda föräldraskapsstödsprogram som är särskilt anpassat till målgruppen utrikesfödda föräldrar. Programmet har tagits fram och ägs av Stockholm Stad och Länsstyrelsen i Stockholms län och sprids nationellt i samarbete med Bris. MFoF har beslutat att bidra med finansiering till Bris i syfte att säkerställa deras fortsatta arbete att sprida och tillgängliggöra FoS nationellt under 2022.

Föräldrainsformation för asylsökande

MFoF har fört dialog med Migrationsverket i syfte att undersöka hur deras information för asylsökande kan uppdateras utifrån behov av stöd i föräldraskapet. Dialogen har resulterat i att MFoF tagit del av Migrationsverkets informationsmaterial och lagt fram förslag till hur materialet kan uppdateras på lämpligt sätt.

Nationellt hälsoprogram för barn och unga

För att skapa en mer sammanhållen och likvärdig hälso- och sjukvård för barn och unga har Socialstyrelsen haft i uppdrag av regeringen att genomföra en **förstudie för ett nationellt hälsoprogram för barn och unga**. Uppdraget slutrapporterades i oktober 2022 och MFoF har varit en viktig samarbetspart i arbetet med föräldraskapsstöd 0-20 år.¹⁷ Detta arbete förutspås fortsätta under 2023 och framåt.

Målområde 3 - en stödande organisation

MFoF har under året arbetat intensivt för att sprida de stöd som myndigheten tagit fram i sju steg för att bygga ett hållbart föräldraskapsstöd och en checklista för att etablera en stödande organisation.¹⁸ Denna satsning är grunden till ett långsiktigt och hållbart föräldraskapsstöd och har efterfrågats av yrkesverksamma och beslutsfattare. För att kunna sprida dessa metodstöd till fler beslutsfattare och strateger har myndigheten under året deltagit på bland annat 17 länsträffar och träffat representanter från kommuner, länsstyrelser och i viss mån civil sektor. MFoF har producerat ett webinarium om hur kommunerna kan bygga upp ett effektivt och hållbart föräldraskapsstöd. Webbinariet hade 1825 unika deltagare.

Uppföljning och utveckling av indikatorer

1 juni 2020 redovisade MFoF uppdraget att ta fram och utveckla indikatorer som gör det möjligt att följa utvecklingen över tid inom ramen för myndighetens verksamhetsområden till Regeringskansliet (Socialdepartementet).¹⁹ Under 2022 har MFoF:s webbsida **Indikatorer, kvalitetsmätning och uppföljning** uppdaterats med ett ramverk för uppföljning av föräldraskapsstöd, förslag på olika former av mått vid uppföljning, samt de fåtal nationella och regionala indikatorer som finns.²⁰

Myndigheten har utgått från tidigare framtagna rapporter, varav två är framtagna i samarbete med forskningsinstitutet RISE. Den senaste, **Strukturer och indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd**, har slutförts 2022.²¹ Rapporten visar att befintliga mått och indikatorer är bristfälliga och effektmätning av föräldraskapsstöd

15 [Filmer | Bräcke diakoni \(brackediakoni.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

16 [Föräldraskap i Sverige - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

17 [Förstudie – Nationellt hälsoprogram för barn och unga \(socialstyrelsen.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

18 [Att bygga ett hållbart föräldraskapsstöd \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

19 [Slutrapport - Indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd, familjerådgivning, familjerätt och internationella adoptioner - \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2022-03-04)

20 [Indikatorer, kvalitetsmätning och uppföljning - Startside \(mfof.se\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

21 [Strukturer och indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd \(diva-portal.org\)](#) (Hämtad 2023-01-11)

saknas helt. För att komplettera webbsidan ytterligare med efterfrågade mätverktyg följer MFoF utvecklingen av forskningen på området som bedrivs vid Karolinska Institutet. MFoF har även haft ett möte med den nationella arbetsgruppen för barnhälsovård (BHV-NAG) där bland annat mätinstrument och indikatorer för föräldraskapsstöd diskuterades. Det framgår vid uppföljning av indikatorerna från Graviditetsregistret, svenska Barnhälsovårdsregistret och Öppna jämförelser inom kommunen/socialtjänsten att föräldraskapsstöd i grupp särskilt försämrats över tid, vilket eskalerade under pandemin, då fysiska träffar i stor utsträckning utgick. År 2019 erbjöd 58 procent av Sveriges kommuner ett manualbaserat föräldraskapsstöd i grupp till föräldrar med barn som har ett normbrytande beteende och 2022 var siffran 54 procent. MFoF följer huruvida föräldraskapsstöd i grupp inom hälso- och sjukvården och kommunerna återhämtar sig efter pandemin och har under året för avsikt att publicera förändringar över tid hos de nationella och regionala indikatorerna.

Slutsatser och tankar framledes

Strategins betydelse nu och hittills

Arbetet med föräldraskapsstöd inom ramen för den nationella strategin har under 2022, trots pandemins negativa inverkan, varit intensivt. De viktiga grundläggande delarna har varit universellt stöd till alla föräldrar och, i något mindre utsträckning, riktat stöd till föräldrar med riskfaktorer eller barn med beteendeproblem. Det universella stödet förväntas minska det stigma som förknippas med att söka stöd. Det kan också fungera som en ingång till mer riktade insatser samt minska behovet av dessa.

Intresset för att arbeta inom strategins tre målområden och med de tre perspektiven är uppenbarligen stort i ett nationellt perspektiv. Det kan MFoF konstatera utifrån externt engagemang och deltagande i en mängd nätverk, möten och dialoger av olika slag.

Strategin är även av stor betydelse som ingång och plattform för andra uppdrag MFoF har inom området föräldraskapsstöd. Här kan nämnas de två pågående uppdragen *brottsförebyggande föräldraskapsstöd* och *att främja utvecklingen av våldsförebyggande arbete genom stöd till föräldrar inriktat på familjer i en hederskontext*, samt det nya uppdraget om att *ta fram kriterier och följa upp fördelning av statsbidrag för att stärka en jämlik tillgång till föräldraskapsstöd* och *att bidra till att förebygga kriminalitet bland barn och unga*.

Utifrån dessa perspektiv anser MFoF att en strategi under överskådlig framtid är en avgörande faktor för myndighetens pågående och kommande uppdrag, som i sin tur ger barn förutsättningar för trygga och goda uppväxtvillkor, eftersom föräldraskapet spelar en avgörande roll som skyddsfaktor i barnets uppväxt.

Fortsättningen

MFoF är tacksamma för förtroendet att få leda arbetet med föräldraskapsstöd så att barn kan få en trygg uppväxt med goda relationer till sina föräldrar. Fokus på det fortsatta arbetet för MFoF bör vara att bygga upp ett långsiktigt kunskapsstöd med stödstrukturer för implementering, utvärdering och uppföljning. Det är också viktigt att skapa goda förutsättningar för yrkesverksamma, lokalt och regionalt, att bedriva ett evidensbaserat föräldraskapsstöd.

Frågan om vem som ska ansvara för förvaltning av effektiva föräldraskapsstödjande insatser är problematisk då evidensbaserade insatser inte används i tillräcklig utsträckning. Trots gemensamma försök bland flera myndigheter förblir frågan olöst. Föräldraskapsstödet behöver bli mer jämlikt fördelat nationellt, regionalt och lokalt och stärkas i enlighet med nationella riktlinjer och rekommendationer. Indikationer på ojämlig fördelning och bristande följsamhet till rekommendationer ses inom både hälso- och sjukvården och kommunerna.

En stödjande organisation behövs på såväl nationell som regional och lokal nivå för att öka förutsättningarna för avgörande samverkan mellan olika berörda aktörer. MFoF bör verka för spridning och implementering av tidigare nämnda stöd och checklistor för hållbart föräldraskapsstöd och stödjande organisationer. För att få en tydlig bild av läge och behov kring föräldraskapsstöd behöver MFoF även verka för att användningen av befintliga indikatorer ökar. Samtidigt behöver fler indikatorer och uppföljningsverktyg för effektmätning tas fram i nära samarbete med forskare och praktiker, så att de kan prövas på kommunal och regional nivå för att ta reda på om rätt insatser ges i tillräcklig omfattning. På sikt skulle det möjliggöra betydligt mer detaljerad uppföljning och jämförelse över tid inom och mellan kommuner och regioner.

Föräldraskapsstödet bör målgruppsanpassas och tillgängliggöras i större utsträckning och föräldrar med särskilda behov bör erbjudas habiliterande insatser inom socialtjänsten. I en snabbt föränderlig omvärld kan nya former av stöd behöva utvecklas för att vara attraktiva och relevanta för dagens föräldrar.

Sammanfattningsvis finns en hel del utmaningar att fortsätta arbeta med, både för MFoF som kunskapsmyndighet och för yrkesverksamma som möter familjer i deras verklighet. Myndigheten ser positivt på de nya statsbidragen som kan driva på utvecklingen av föräldraskapsstöd i rätt riktning. Vi välkomnar en ny strategi inom föräldraskapsstöd som kan möjliggöra och underlätta det fortsatta arbetet. MFoF ser gärna att vi får ett uppdrag att medverka i utvecklandet av en ny nationell strategi, med utgångspunkt i de behov som lyfts fram i denna rapport och som kan sammanfattas i sex punkter:

1. Myndigheten gör bedömningen att kommuner och regioner behöver systematisera sitt arbete med föräldraskapsstöd för att stödet ska bli hållbart, jämlikt och jämställt. MFoF vill därför fortsätta verka för spridning och implementering av framtagna stöd, checklistor och indikatorer.
2. Föräldraskapsstödet som erbjuds ska främja barnets bästa, uppfylla nationella riktlinjer och rekommendationer och i möjligaste mån vara evidensbaserat. MFoF ämnar fortsätta att följa och publicera utvecklingen av kunskapsläget.
3. Föräldraskapsstöd som erbjuds ska innehålla en bred preventionsbas som bygger på gemensamma risk- och skyddsfaktorer, med påverkan på flera områden, som exempelvis våld, brott, utanförskap, ANDTS-missbruk och psykisk ohälsa. MFoF:s roll är att stödja utvecklingen och samverka inom områdena.
4. Föräldrar med särskilda behov, som kognitiva nedsättningar, psykisk ohälsa eller föräldrar som har utländsk bakgrund, ska utifrån sina förutsättningar erbjudas ett anpassat universellt föräldraskapsstöd. Dessa föräldrar behöver ofta även riktade insatser av flera aktörer. MFoF:s roll är att stödja utvecklingen så att de riktade insatserna bättre svarar upp mot gruppens behov. Exempelvis behöver socialtjänstens stödinsatser utgå från ett habiliterande, snarare än ett rehabiliterande, förhållningssätt.
5. Mödra- och barnhälsovården behöver utöka sina erbjudanden om föräldraskapsstöd i mindre grupper och deltagandet i dessa. Detta kräver tid för planering och genomförande samt kompetensutveckling hos berörd personal inom hälso- och sjukvården. MFoF vill fortsätta verka för att detta sker i enlighet med nationella rekommendationer och följa upp indikatorer av betydelse.
6. Riktat föräldraskapsstöd i grupp för föräldrar till barn med normbrytande beteende behöver prioriteras i kommunerna då detta stöd kan ha en viktig roll i det vålds- och brottsförebyggande arbetet, tillsammans med det universella stödet. Detta är i linje med MFoF:s pågående arbete inom brottsförebyggande föräldraskapsstöd och våldsförebyggande arbete inriktat på familjer i en hederskontext.

MYNDIGHETEN FÖR
FAMILJERÄTT OCH
FÖRÄLDRASKAPSSTÖD